

Interviu one2one cu Emil Constantinescu, fost președinte al României

Realizator: Anca Grădinaru

Europa Liberă: Bună dimineața, invitatul din această săptămână al interviurilor one2one este fostul președinte al României, dl. Emil Constantinescu. Domnule președinte, domnule profesor, bine ați venit la Europa Liberă!

Emil Constantinescu: Bine v-am găsit!

Europa Liberă: V-am invitat pentru că este un moment aniversar: NATO împlinește 75 de ani. România este de 20 de ani în NATO. Ne bucurăm și noi că suntem de două decenii în această structură, dar suntem și într-un moment despre care mulți lideri occidentali spun că este crucial și că riscăm să avem un noi război masiv în Europa, după ce Rusia a invadat Ucraina, acum doi ani. V-aș întreba pe dvs., care ați condus discuții importante cu Statele Unite pentru aderarea României la NATO, în ce stadiu era dosarul intrării României NATO, când ați preluat mandatul de președinte?

Emil Constantinescu: Era un moment dificil. Dificil - creat de noi oarecum. Pentru că România nu se hotărâse ce politică să adopte. Existau două orientări: o orientare de reformă graduală, de tip gorbaciovist, o altă orientare - spre o reformă rapidă, radicală, economică, în primul rând, și asigurarea unei democrații de tip occidental.

Europa Liberă: O parte din aceste valori erau incluse în aderarea la NATO.

Emil Constantinescu: Da. E foarte important pentru emisiunea pe care o găzduiți să precizăm încă de la început - în acea vreme unde ne-ați invitat să mergem - a începuturilor.

NATO era un simbol al păcii, nu al războiului, și, în același timp, chiar orientarea Rusiei, unde avusese loc acea schimbare pașnică, era spre înțelegere cu NATO, nu era spre un conflict cu NATO. Și aceasta pot să dovedesc, cum ați spus, din relațiile personale pe care le-am avut cu

[Mihail] Gorbaciov (ultimul lider al Uniunii Sovietice), [Eduard] Șevarnadze (ministru de Externe al Uniunii Sovietice) și apoi cu toți membrii fostului Birou Politic, care ajunseseră între timp președinți de state precum Georgia, în primul rând, Kazahstan, Azerbaidjan, Moldova, dacă dorim, Lituania, unde toți fuseseră membri ai Biroului Politic.

Și aș vrea de la început să evoc un alt moment - care poate este uitat, dar care este extrem de semnificativ în circumstanțele actuale: nu serbăm numai 75 de ani de la înființare, în aprilie, la Washington, a NATO în 1949, și 20 de ani de la ridicarea drapelului pentru România a integrării în NATO. Atrag atenția că a existat, în 1999, la Washington, aniversarea a 50 de ani de la înființarea NATO. Acum se împlinesc 25 de ani. Ei bine, în acel moment se crease - ca să facem un arc peste timp - în acel moment se crease Consiliul Euroatlantic. Acel Consiliu Euroatlantic cuprindea țările NATO și, pe de altă parte, țările care doreau ele să adere la NATO. Consiliul acesta era instituția, iar proiectul era Parteneriatul pentru pace.

Europa Liberă: La care România a aderat în 1994.

Emil Constantinescu: România în 1994 îl semnase. Dar una este să-l semnezi și alta este să te porți într-un mod care să concorde cu ceea ce ai semnat.

Și aici vreau să fac o precizare de la început pentru discuția noastră: eu privesc NATO ca o organizație care a reușit să instaureze pacea într-un moment foarte dificil de ruptură a istoriei mondiale: sfârșitul războiului rece și dispariția imperiului sovietic, un moment în care nu se știa încotro o ia lumea - [NATO a reușit] să asigure, cel puțin pentru o perioadă, pacea. Asta a fost posibil și pentru că și la Moscova exista o orientare deschisă spre o înțelegere cu Occidentul, și pentru că Occidentul avea această atitudine. Și eu văd NATO - și vreau să o pun ca o teză pe care o putem dezvolta - NATO a fost un vehicul care a adus țările foste comuniste din Europa Centrală și de Est spre democrație și spre o dezvoltare economică, nu spre război.

Europa Liberă: Primii pași pentru aderarea României la NATO au fost făcuți înainte ca dvs. să ajungeți președinte al României, la începutul anilor '90. Era în funcție Ion Iliescu atunci, dar Rusia se opunea încă de pe atunci extinderii NATO. Dvs. ce ați găsit în dosarul NATO, când

ați ajuns la Palatul Cotroceni? Care fuseseră demersurile și care fuseseră piedicile? Cine se opunea? Cine era pro?

Emil Constantinescu: Să spunem, nu se opunea nimeni pe față. Era acea politică tradițional românească: să așteptăm să vedem cine câștigă. Miza asta a fost toată istoria. Și să ne aliem cu cel mai puternic. Lucrul cel mai grav care se întâmplase fusese faptul că în 1991, când toate țările într-adevăr făceau pași importanți spre NATO, România a semnat un tratat cu URSS. Acest tratat nu era un lucru rău în sine, dar prevedea o dispoziție conform căreia, pentru intrarea în alte organizații, trebuia să fie acordul celeilalte părți.

Europa Liberă: Ceea ce a tot invocat și Vladimir Putin în ultimii ani.

Emil Constantinescu: Da, deci România, dacă dorea să adere la NATO și era în prag de aderare, trebuia să ceară acordul Uniunii Sovietice. Bine, acest tratat a fost parafat și a fost semnat la Moscova, de președintele Iliescu. El nu s-a votat în Parlament, pentru că între timp a dispărut URSS-ul.

Da, sigur, în același timp, apărea o deschidere. Dar exista mereu acest balans.

Nu mai spun că existau și elemente simbolice. De exemplu, La Cotroceni am găsit... M-ați întrebat ce am găsit? Am găsit firul roșu cu Moscova, cum prea bine știți.

Europa Liberă: Adică telefonul, să spunem pentru cei care nu știu.

Emil Constantinescu: Un telefon, asta însemna, un telefon. Nu numai Palatul Prezidențial, dar toate instituțiile aveau o conexiune directă cu instituțiile similare din URSS-ul de atunci.

Europa Liberă: Deci le-ați găsit în 1996?

Emil Constantinescu: Da. În 97 - mai târziu.

Europa Liberă: După ce ați preluat mandatul.

Emil Constantinescu: Deosebirea - ca să o vedeți - în momentul în care am semnat Parteneriatul pentru pace, imediat în iulie, în 1997, pe biroul meu exista un telefon cu Casa Albă. Există un alt telefon, care a și fost folosit,

pentru că au fost momente în care fie că eram sunat de președintele Statelor Unite - eram în parteneriat cu ei și ne sfătuiam... Deci, se schimbaseră lucrurile.

Europa Liberă: Ne puteți spune când l-ați folosit prima oară? Când ați vorbit prima oară?

Emil Constantinescu: Prima oară a fost când s-a făcut proba - pentru că important este nu numai să ai un telefon. În prealabil, se stabilea, se anunța... Era complet protejat și sigur că ne consultam. Primeam apoi și în scris corespondența cu președintele [Bill] Clinton. Am publicat-o. Ea a fost și expusă când s-au aniversat 20 de ani de la parteneriatul strategic. E digitalizată și poate să fie consultată.

Europa Liberă: Și ajungem la summit-ul din 1997, summit-ul NATO de la Madrid, când s-a decis extinderea NATO, dar nu și cu România.

Și apoi a fost un moment în care președintele American, Bill Clinton, a sosit la București - și aici o să-l rog pe colegul meu, Andrei Avram, să ne arate imagini de la acel moment.

Erați dvs. și președintele american în Piața Universității, un moment extraordinar, despre care dvs. ați spus recent, într-un interviu, la Euronews, că nu a fost o vizită de consolare, ci mai degrabă de marcarea a inițierii Parteneriatului strategic cu Statele Unite.

Emil Constantinescu: Nu am spus-o numai eu. Acolo am citit - și de fiecare dată, oriunde sunt, citesc acel pasaj din discursul pe care l-a ținut președintele Clinton, care începe (aceasta este cartea cu Parteneriatul)- cu „președintele și cu mine am căzut de acord să stabilim un Parteneriat strategic între națiunile noastre”. A fost lansarea Parteneriatului și tot ce s-a desfășurat ulterior a depins de modul în care noi am respectat acest Parteneriat.

Europa Liberă: Atunci de ce n-am intrat în NATO?

Emil Constantinescu: Mi-ar trebui nu o emisiune, mi-ar trebui probabil o săptămână să ne întâlnim ca să povestesc toate evenimentele, unele dintre ele cunoscute, altele pe care am să le dezvălui în memoriile mele ulterioare.

Dar pentru mine este o mirare acum modul în care comentatorii - nu mă refer la o mare parte a populației, care-și culege de unde poate informațiile - mă refer la cei care dirijează opinia publică sau influențează opinia publică. Cum este? Cum nu și-au dat seama în momentul invaziei ruse în Ucraina că Parteneriatul strategic cu Statele Unite asigura, era, pentru siguranța națională a României, mult mai important decât intrarea în NATO? Pentru că, după cum am văzut - și lucrurile care s-au desfășurat în ultimii doi ani au arătat foarte clar cât de dificilă este aplicarea Articolului 5. S-a văzut cum ezitățile Ungariei sau amânările Ungariei și ale Turciei au împiedicat integrarea Suediei.

Europa Liberă: Dați-mi voie să fac aici o paranteză, pentru că pare extrem de important și este atât de important și acum și avem o dovadă: dintre militarii străini dislocați în România, marea majoritate sunt militari americani trimiși în România de administrația americană, în baza relațiilor bilaterale și în baza acestui acord.

Emil Constantinescu: Nu numai. Toată siguranța României este asigurată de Statele Unite în baza Parteneriatului strategic. Baza de la Constanța, Baza de la Deveselu, participările României în toate acțiunile NATO se fac în baza partenerului strategic, nu în baza NATO.

Europa Liberă: Acum mai fac o paranteză. Credeți că dacă următorul președinte american va fi Donald Trump, acest parteneriat va rezista în continuare?

Emil Constantinescu: În orice condiții. Parteneriatul nu se poate schimba.

Europa Liberă: Indiferent de cine e președinte în Statele Unite?

Emil Constantinescu: Uitați-vă ce se întâmplă cu parteneriatul cu Israelul sau chiar situația cu Turcia, indiferent de variațiile și ce se întâmplă în politica internă, pentru că există o linie strategică extrem de importantă.

Europa Liberă: Donald Trump a spus de curând că dacă țările membre NATO nu plătesc suficient și nu contribuie cu cel puțin 2% pentru Apărare, atunci ar încuraja Rusia să facă... știți expresia.

Emil Constantinescu: Sigur că poziția mea - intrăm în ideologie și aș vrea să evit acest lucru, pentru că eu am aplicat în România, după modelul american, modelul bipartizan.

În politică externă, modelul bipartizan este singurul care ar trebui să funcționeze...

Europa Liberă: Cel american. Dar Europa se teme.

Emil Constantinescu: ... desi eu eram, ca toți românii cu care am fost când am fost în America, republican. Am colaborat însă cu președintele democrat.

Ce vreau să vă spun este că, în general, nu sunt de acord cu multe din susținerile sau derapajele morale ale lui Trump. Dar el a avut dreptate aici, pentru că este normal ca Europa să se apere singură. El n-a zis că nu va apăra. Or, toți europenii, Europa vestică, ar trebui să știe foarte clar că prosperitatea Europei Occidentale, care a fost momentul de atracție, a fost atracția celorlalți spre a se integra în Europa, s-a făcut sub protecția militară americană.

Europa Liberă: După cel de-al doilea război Mondial?

Emil Constantinescu: După cel de-al doilea război mondial până în timpurile noastre.

În timpul mandatului meu, funcționa încă Uniunea Europei Occidentale, adică organizația militară a Uniunii. Era o fantomă. Exista un general pe care l-am primit - am și acum cadourile pe care mi le aducea, niște simboluri. Dar armata nu exista. Or, Europa n-a fost capabilă să rezolve problemele din Bosnia Herțegovina, pe care le-au rezolvat Statele Unite.

Europa Liberă: Și ajungem la momentul extrem de important al bombardamentelor NATO din 1999 din fosta Iugoslavia, când dvs. ați luat o decizie cheie: aceea de a permite avioanelor NATO să survoleze spațiul aerian al României și să folosească aeroporturile. În același timp, din ce înțeleg, cel puțin un avion rusesc a survolat atunci spațiul aerian?

Emil Constantinescu: Două.

Europa Liberă: Două, spuneți. Facem un salt peste timp și vă întreb...

Emil Constantinescu: Făcând aceste salturi, pierdem foarte multe elemente și, pierzându-le, nu mai înțelegem bine contextul.

Eu înțeleg că nu putem în această emisiune să le rezolvăm și că ar trebui să vă dau câteva răspunsuri foarte scurte.

În primul rând, așa cum am spus la început, eu văd în NATO un constructor al păcii, nu al războiului. Și toate aceste episoade, inclusiv cel la care vă referiți, au fost precedate de încercări repetate de a obține pacea. Și România a fost angajată, pentru că nu putem să trecem peste momentul în care, sigur, la rugămintea - rugămintea a fost, nu era o impunere - a președintelui Clinton și a altor membri NATO, împreună cu Stoianov am semnat o scrisoare adresată lui [Slobodan] Miloșevici (n.r., fost președinte sârb), în care îndemnam să înceapă tratativele.

Nu putem să uităm și iar să scoatem din context că Miloșevici - acum avem dovezi, a fost condamnat pentru crime împotriva umanității și a murit în închisoare la Haga.

Asta este soarta dictatorilor. Nu putem să luăm istoria pe sărite. Ori noi am avut nenumărate eforturi [care] s-au făcut pentru o rezolvare pașnică.

Europa Liberă: Revenind la aderarea noastră la NATO, dvs., până la momentul pe care l-ați invocat, ați făcut eforturi, ați fost în Statele Unite, ați vorbit în Congresul american. Am selectat câteva imagini de la momentul în care dvs. ați cerut Statelor Unite să accepte aderarea României la NATO. Ați fost, de asemenea, la Casa Albă și apoi a fost momentul în care, totuși, s-a întâmplat acest lucru. S-a luat decizia. Liderii NATO au luat decizia să accepte România.

Cum era la momentul în care s-a luat decizia acceptării țării noastre? Iată, acestea sunt imaginile - sunt din 1998.

Emil Constantinescu: Vizita de stat în Statele Unite. Sunt la Casa Albă cu Clinton, căruia i-am dus un album al vizitei lui pentru lansarea Parteneriatului strategic cu Statele Unite.

Europa Liberă: Care fusese cu un an în urmă la București.

Emil Constantinescu: Și la ieșirea la această întâlnire, Clinton m-a luat pe mână și a zis: „Emil, să intrăm într-un birou, fără translator, fără nimic” și m-a rugat să-i transmit un mesaj lui [Süleyman] Demirel, președintele Turciei. Un mesaj personal. Relațiile personale sunt extrem de importante.

Europa Liberă: Pot să vă întreb care era mesajul pentru Turcia?

Emil Constantinescu: Acum, da. Era un mesaj de încredere că Statele Unite vor sprijini și vor face toate diligențele ca să sprijine, deși nu sunt în situația de a decide, integrarea europeană a Turciei. Acesta era mesajul.

Europa Liberă: Nu s-a întâmplat.

Emil Constantinescu: Un mesaj de încredere pentru Demirel, pentru că Turcia era foarte importantă în NATO.

Europa Liberă: Vorbim totuși de piedici la aderare. Ați spus, la un moment dat, că în partea doua a anilor 90, exista o influență a KGB-ului și poate și asta ar fi putut influența mersul României. E valabil și astăzi, credeți?

Emil Constantinescu: Lucrurile, oamenii se pot schimba și pot înțelege la un moment dat ce este important pentru țara lor, își pot schimba opiniile. Asta s-a petrecut și în România, pentru că președintele care a fost înaintea mea și sigur după mine, a fost secretar cu propaganda la Biroul politic, a condus UTC-ul și, totuși în doilea sau al treilea - cum doriți să-i spuneți - mandat, a girat și a semnat integrarea României NATO.

Nu mai spun că au mai existat și alți urmași ai mei care au lucrat în Securitate, pentru Securitate, dar în cele din urmă au înțeles că interesul puternic și stabil al poporului român este acesta și noi trebuie să avem o înțelegere, pentru că oamenii se pot schimba, oamenii își pot schimba atitudinea.

De aceea, eu nu-mi doresc să pun accentul pe ce au făcut și cine au fost cei care ar fi împiedicat integrarea României NATO și vreau să pun accentul pe ceea ce s-a făcut pentru integrarea României în NATO și pentru cei care au acceptat - de la început, mai târziu sau care și acum înțeleg că acesta este interesul fundamental al României.

Europa Liberă: Care a fost momentul decisiv pentru intrarea României în NATO, după părerea dvs.? Pentru Statele Unite și pentru ceilalți aliați.

Emil Constantinescu: Acum, acest lucru e recunoscut de istorie și nu mă pot plânge, momentul decisiv a fost respectarea statutului de partener strategic al Statelor Unite cu ocazia intervenției în Kosovo.

Cum am explicat, și acest lucru s-a făcut după o lungă campanie pentru pace.

Și acest lucru - am mai atras atenția și doresc să... nu pot altceva decât să-i rog, nici cel puțin nu pot să spun să-i sfătuiesc pe cei care doresc să înțeleagă istoria noastră - să ducă la documente, să cerceteze faptele, tratatele, că tratatele au importanța lor. Noi ne aflăm într-un moment în care se neagă tratatele, se neagă tratatele de pace. Hai să ne întoarcem la tratatele de pace.

Tratatul de pace care a fost semnat la Belgrad cu Iugoslavia, singurul tratat care era semnat în 1996 - pe de o parte, se spunea că nu va sprijini un atac, nu va acorda niciun sprijin unui atac împotriva ceea ce se cerea - survolul, acum, dar se spunea și că țările se vor consulta pentru a găsi soluții pentru pace. Eu am folosit acest articol, am folosit acest articol în scrisoarea pe care i-am trimis-o lui Miloșevici. Ne-am oferit toate serviciile, am ajutat opoziția, am ajutat puternic opoziția sârbă democratică, care, într-adevăr, avea să schimbe situația Serbiei și să o aducă aproape de țările occidentale.

Dar, sigur, ne aflăm într-un moment, așa cum am mai arătat, într-un moment în care parlamentul sârb, condus de Partidul Comunist, în care majoritatea o avea Partidul Comunist Sârb, condus de Miloșevici... și să nu uităm că era un dictator comunist care apoi a fost judecat și condamnat pentru crime împotriva umanității la Haga.

Noi discutăm acum de crime împotriva umanității și în această situație, România a precizat că noi nu vom participa la niciun atac împotriva Serbiei. Nu vom folosi nimic.

Am acordat numai survolul și și acest survol, pentru adevărul istoric, nu a fost... practic, nu a fost folosit. Statele Unite n-au folosit survolul, n-au folosit nici aeroportul din Timișoara.

Europa Liberă: Mai facem un salt și ajungem la momentul 2002, când era deja luată decizia intrării României NATO, care s-a petrecut în 2004. Atunci, președintele George Bush a venit în România. Era în Piața Revoluției - o să-l rog din nou pe Andrei să ne arate acele imagini. Sunt momente istorice. O să vedem și câteva declarații. Există un salut de bun venit în NATO al președintelui american și mai există, de asemenea, un mesaj pentru Rusia. Imediat le vom auzi. E important să le ascultăm. În actualul context.

Europa Liberă: Buffer zone. Zonă de tampon. Acum, aș vrea să vorbim un pic, dacă sunteți de acord, despre situația Republicii Moldova, care este foarte dificilă. Dvs. v-ați născut la Tighina și ați avut membri de familie care au suferit. Cum vedeți dvs. situația acum?

Emil Constantinescu: Înainte, să explicăm: eram pe podium atunci și mesajul a fost că România ar trebui să fie mai mult decât atât, ar trebui să fie o punte între țările NATO și Rusia.

Era un moment de iluzii, iluzii deșarte, și vreau să vă spun ce s-a întâmplat după acest moment.

După acest moment, s-a schimbat [administrația americană], după cum știți, în 2004, și a venit președinte [Barrack] Obama. În acel moment, în care Obama a devenit președinte, era ideea ca să se meargă până la integrarea Rusiei în NATO.

Și, în acel moment, Havel mi-a trimis o scrisoare, mi-a dat un telefon, am vorbit, el era președinte.

Europa Liberă: Vaclav Havel (fost președinte al Cehiei, n.r.).

Emil Constantinescu: Da, Vaclav Havel, care a fost erou, simbolul trecerii pașnice, eroul așa-numitei revoluții pașnice, de catifea, de la Praga. Era respectat de toată lumea. Eram prieteni, mi-a trimis un mesaj, uite, am pregătit, m-am gândit să-i scriem o scrisoare lui Obama și să-i arătăm că lucrurile nu stau așa în ceea ce privește Rusia.

Europa Liberă: Și ați scris-o dvs., Vaclav Havel și...?

Emil Constantinescu: Nu, el a scris-o și împreună ne-am consultat. Am făcut și niște observații și această scrisoare a fost semnată de mulți care au

fost la Washington, printre care fostul președinte al Lituaniei, [Valdas] Adamkus - repet, Adamkus fusese și el prim-secretar al Partidului Comunist - și mulți alții și se termina cu [Lech] Walesa. (fost președinte al Poloniei, n.r.)

Ei bine, noi îi atragem atenția lui Obama că nu ne mai aflăm în fața unui conducător de tipul Gorbaciov sau chiar de tipul [Boris] Elțin (primul președinte rus după prăbușirea URSS) și ne aflăm într-un moment de renaștere a spiritului rusesc. Cred că știți despre ceea ce vorbesc și nu dezvolt mai mult; expansionist rusesc, de recuperare....

Europa Liberă: Dumneavoastră ați simțit că Administrația Obama lasă această parte de Europa deoparte?

Emil Constantinescu: Da. Se ocupau de... nu-i mai interesa această zonă și-au făcut niște iluzii.

Mergem înapoi în timp iarăși - că trebuie să facem un salt și înainte, și înapoi - în momentul Kosovo. Fiindcă n-am apucat să precizez că, în acel moment, după ce Parlamentul din Belarus semnase Uniunea statală cu Federația Rusă, adică refacerea URSS-ului, integrarea Belarusului în URSS, ca s-o traducem pentru oricine, și fusese ratată de puțin în Ucraina (aderarea, n.r.) – unde exista o puternică opoziție pro-rusă și care avea clar o parte rusofoni. Ceea ce aproape nimeni nu își mai amintește – eu nu știu cum - [este că și] Parlamentul din fosta Iugoslavie votase unirea cu Rusia, aderarea la Uniunea statală Rusia-Belarus. Elțin a ținut-o pe biroul lui fără să o semneze. Deci, asta era situația... aproape uitaseră de acest de acest lucru.

Noi le-am atras atenția. Madeleine Albright (fost secretar de stat al SUA, n.r.) personal i-a dus [scrisoarea] lui Obama - pentru că aveau acele relații - i-a dus această scrisoare.

Europa Liberă: Cum a reacționat președintele Barack Obama?

Emil Constantinescu: A temporizat, din păcate. A temporizat.

Europa Liberă: Haideți să ajungem la momentul de acum, în care e război de doi ani și în jurul nostru e o situație complicată. Aproape peste tot. Avem Serbia, care e cel puțin parțial prietenă cu Rusia.

Avem Ungaria, care blochează ajutorul militar pentru Ucraina, avem Ucraina în război și avem Republica Moldova într-o situație complicată, amenințată de Rusia. Ce se poate face pentru Republica Moldova? Vă e teamă pentru situația Republicii Moldova?

Emil Constantinescu: Asta cu teama... vă dați seama... Cum ați amintit, m-am născut într-un an în care începuse războiul, am cunoscut refugiile, am cunoscut ocupația rusă, represiunile...

Problema nu este a unui sentiment de frică personal. Problema este a înțelegerii contextului. România se află într-o situație cu totul deosebită și foarte bună în momentul de față.

Serbia este o țară democratică. Serbia nu este un avantaj acum. Sigur că în Serbia există niște resentimente față de NATO. Serbia dorește integrarea europeană, dar nu NATO, și trebuie să-i înțelegem. Trebuie să-i înțelegem, pentru că este o situație... Dacă nu înțelegi...

Eu am lansat diplomația culturală, fondând Academia de diplomație culturală din Berlin, care se bazează pe un principiu foarte important: înțelegerea celuilalt. Trebuie să-l înțelegi mereu și pe celălalt, nu numai propriile tale interese.

Deci Serbia este un partener strategic important, cu interese proprii și cu resentimente de înțeles.

În același timp, Moldova se află acum într-o situație datorită tratatului Ucraina. Și reamintesc, în special, trilateralele - mai întâi, trilaterala Polonia-Ucraina-România, care a fost formată la inițiativa lui [Aleksander] Kwasniewski (fost președinte al Poloniei), urmată de trilaterala România-Ucraina-Moldova, inițiată de mine.

Din acest moment, Moldova este apărată de Ucraina, pentru că - toată lumea trebuie să înțeleagă de ce noi facem anumite concesii Ucrainei. Păi nu, Republica Moldova există acum pentru că este apărată de Ucraina. Or, Transnistria era cel mai periculos cap de pod al Rusiei și faptul că Ucraina acum nu este inclusă sau n-a urmat calea Belarusului este extrem de important pentru Moldova, pentru că altfel, țelul Rusiei, normal expansionist, revanșard - pentru că asta este, și imperialist cu adevărat, este controlul Mării Negre și mai departe al Mediteranei.

Europa Liberă: Deci cât rezistă Ucraina?

Emil Constantinescu: Cât rezistă Ucraina? Noi suntem în situația de a nu trebui să luăm acea hotărâre. Eu v-am spus că este numai personală, pentru că sunt frații noștri.

Europa Liberă: Acea hotărâre? Care hotărâre?

Emil Constantinescu:: Păi ați evocat, nu? Repet acum: eu am spus că, personal, eu cred că ar fi o datorie morală, cum se întâmplă. Eu am zis că aș merge și voluntar pe front la vârsta mea. Asta e o hotărâre personală. Dar ca principiu moral ar trebui mulți să se întrebe ce ar trebui noi să facem în această situație, pentru că eu fac parte dintr-o generație care știe ce a însemnat ocupația sovietică.

Eu am trăit aceste lucruri cu... năvălind rușii, și jefuind, și armata rusă, în situația în care eram aliați. După 23 august [1944] am văzut toate jafurile. Deci aceste lucruri profit să le spun, pentru că postul se numește Europa Liberă, pentru că era postul care era o speranță în timpul comunismului. Nu prea mai sunt oameni din generația mea și acum noi trăim într-o lume într-o lume comodă, trăim într-o lume... tinerii nu au cunoscut războiul, nu știu ce înseamnă acest lucru...

Europa Liberă: Iar liderii politici actuali, atunci când șeful armatei a atras atenția aici, la Europa Liberă, în urmă cu mai bine de două luni, că și românii ar trebui să se pregătească să se apere în caz de nevoie, și populația ar trebui să se pregătească, liderii politici au spus că șeful armatei a greșit când a transmis aceste avertismente.

Emil Constantinescu: Da, pentru că este același populism: îi spui poporului ceea ce vrea să afle. Într-adevăr, este corect să nu induci un sentiment de teamă. Eu mă așteptam să vină din partea civică acest lucru și eu fac parte dintre cei care au făcut armata.

Europa Liberă: E an electoral, sunt patru rânduri de alegeri, dumneavoastră spuneți că România are neapărat nevoie de reconstrucție morală. V-aș ruga la final să le transmiteți românilor un mesaj înainte de aceste alegeri europarlamentare, locale, parlamentare și prezidențiale. În actualul context.

Emil Constantinescu: Mesajul meu este în concordanță cu ceea ce am înțeles eu că este NATO și am încercat să spun în această emisiune. NATO a fost un vehicul al democrației, a fost un vehicul al înțelegerii între state.

Deci, NATO nu a fost o alianță agresivă care a dorit să ocupe țări. NATO a pus condiții, țările au vrut să intre în NATO.

Eu am făcut generația asta că toți voiau să intre NATO și se puneau condiții. Condițiile erau: înțelegeți-vă în propria țară. Și iată că noi am reușit să intrăm în NATO pentru că ne-am înțeles. Ne-am înțeles mai întâi în țară. Și președintele Iliescu - l-ați văzut acum? A apărut alături de președintele Obama [se referă la George Bush], în al treilea mandat.

În al doilea rând, să ne înțelegem cu vecinii. N-a vrut să importe conflicte.

Și, în ultimul rând, construiți-vă un mental - mai întâi - care să vă învețe să vă apărați și singuri. Să vă apărați și singuri în cadrul Europei, să vă apărați și singuri în țara voastră. Si să vă apărați ce? Nu să apărați NATO, să apărați valorile morale de care vorbeați, pentru că NATO este un garant al libertății, un garant al democrației, un garant al dreptății și al justiției. Ei bine, astea sunt valorile la care trebuie... Și pentru acest lucru trebuie să și dai ceva, nu numai să fie apărat de alții. Să ne bucurăm, suntem în NATO pentru că ne apără alții, suntem în Uniunea Europeană, putem să facem orice, că acum vom fi protejați din punct de vedere financiar, iată că au ajutat Grecia, ne vor ajuta și pe noi, indiferent cât, ce - nu mai vreau să spun - ce abuzuri comitem. Sau putem să nu avem o strategie proprie, putem să nu ne luăm răspunderi, putem să facem promisiuni populiste, să spunem oamenilor ce vor să audă, că până la urmă va trebui să facem și vom face ceea ce ne spune Uniunea Europeană, că ea ne dă bani și noi trebuie.... adică, toate aceste lucruri se mută într-un registru care, după părerea mea - eu nu pot înțelege și nu pot agreea - un registru „ce avantaje avem, ce obținem, câți bani obținem, care sunt avantajele...”

Europa Liberă:... tranzacțional, cum spuneți.

Emil Constantinescu: Exact, tranzacțional, pentru că, de multe ori, capacitatea aceasta excepțională tranzacțională îți asigură pământul, stabilitatea, dar nu îți asigură demnitatea.

Or, până la urmă, demnitatea este o valoare supremă și ar trebui să ne gândim și în alegeri, în tot timpul vieții noastre, că demnitatea națională, la care toți visăm - și visăm de secole, nu ți-o poate da nici președintele, nici prim-ministru, nici primarul. Demnitatea națională este suma respectului de sine individual. Și respectul de sine se obține numai atunci când, la sfârșitul vieții, ești împăcat cu tine însuși pentru că ai respectat aceste valori singure, eterne, care nu te trădează niciodată: adevărul, libertatea, justiția, dreptatea.

Europa Liberă: Domnule președinte, vă mulțumesc foarte mult pentru acest interviu de la Europa Liberă. Aici se încheie o nouă ediție a interviurilor one2one. Vă aștept și la ediția următoare. Până atunci, vă invit să urmăriți știrile și să citiți analizele de pe site-ul nostru și de pe conturile noastre sociale.